

A kereskedelmi választottbírászkodás egyes kérdései

A nemzetközi kereskedelem jelentős mértékű növekedésével, illetve a kereskedelem egyre inkább határokon átnyúló jellegének kiteljesedésével a kapcsolódó jogviták természete is változásokon esett át, mely a vitarendezés újabb módjainak kidolgozását igényelte és igényli. A kereskedelmi választottbírászkodás ezen vitarendezésnek megfelelő formáját képezheti, így jelentősége mind nemzetközi, mind nemzeti szinten egyre növekedik.¹

A választottbírászkodás azonban nem tekinthető a modern jog intézményének, gyökerei – a kontinentális magánjog számos intézményéhez hasonlatosan – a római jogig nyúlnak vissza. Több európai nyelvben a választottbíró jelentő kifejezés – lásd például az angol *arbitrator* szót – latin eredetű, az *arbiter*² szóból ered. Az *arbiter* eredetileg a római peres eljárásban olyan bíróra utalt, akinek speciális szakértelemre, például földmérési ismeretekre vagy a közös vagyon felosztásához szükséges vagyonbecslési tudásra volt szüksége.³ Ebben a vonatkozásban az *arbiter* az állami igazságszolgáltatási szervezetrendszer tagja, és különös szakértelemmel rendelkező, szakértő bírónak mondható. A mai választottbíróságok esetében is igen gyakori, hogy a testületben esetlegesen nem jogász, hanem különleges – például műszaki-gazdasági – szakismerettel rendelkező szakemberek is helyet foglalnak. A ma használatos választottbíró-fogalomnak számos vonatkozásban az *arbiter ex compromisso* intézménye felel meg. Az *arbiter ex compromisso* a felek megállapodása (*compromissum*) folytán választott olyan bíró, mely személy döntésének a felek – vagyoni jogi vitában – alávetik magukat. Ennek a megoldásnak – miként a modern

Boóc ÁDÁM
2002-ben szerzett jogi diplomát *summa cum laude* minősítéssel az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Munkahelye: az MTA Jogtudományi Intézet, tudományos segédmunkatárs. 2005 óta részfoglalkozású egyetemi tanársegéd az ELTE ÁJTK Római Jogi Tanszékén. Kutatási területe: a római jog továbbélése, a társasági jog, továbbá a választottbírászkodás.

választottbíráskodásnak is – az a célja, hogy a részt vevő felek jogvitájukat a rendes peres eljárástól eltérő úton rendezzék. Az *arbiter ex compromisso* számos esetben nem is feltétlenül a törvények, hanem jogelvek és az általános igazságérzete alapján ítélik.⁴

A választottbíráskodás római jogi eredetét Ujlaki László, a magyar választottbíráskodási szakirodalom nemrég elhunyt kiváló képviselője így fogalmazta meg: „A választottbírási szerződés bölcsője – mint megannyi más jogintézményé – Rómában ringott. Már a fejlődés korai szakaszában mód volt arra, hogy a felek az állami bíróságok mellőzésével választottbíró vagy választottbírák döntése alá bocsássák jogvitájukat, hacsak a vita tárgya nem státusügy vagy *popularis actio* volt. A felek erre vonatkozó megállapodásukat *compromissum*-ba (megegyezésbe) foglalták.”⁵

A római jog mellett az antik Görögországban is volt lehetőség – kereskedelmi ügyekben – választottbírási eljárás választására a rendes bírósági út helyett.⁶ Természetesen mindezek figyelembevételével sem lehetséges egyenlőségjelet tenni a választottbíráskodás antik és modern fogalma között, bár az vizsgálat tárgyát képezheti, hogy vajon vannak-e a modern választottbíráskodásnak olyan jegyei, amelyek – dacára a jelentős mértékben megváltozott társadalmi-gazdasági körülményeknek – azonos módon fellelhetők az antik arbitrációban is.

A választottbíráskodás modern fogalmának meghatározása

Amennyiben a választottbíráskodást modern értelemben kívánjuk meghatározni, úgy elmondhatjuk, hogy az nem állami jogérvényesítő, a felek alávetésén, megegyezésén alapuló fórum, melynek során a jogvitát a nagyrészt a felek által jelölt választottbírák döntenek el a választottbírási eljárás szabályszerű lefolytatása után olyan ítélettel, amely ellen a fellebbezés rendszerint igen szűk körű, és jórészt eljárási kérdésekre koncentrálódik.

Figyelemmel arra, hogy a fenti meghatározás viszonylag pontosan igyekszik definiálni egy igen széles jogi kategóriát, ezért lényegesnek tartjuk a meghatározás *idem per idem* történő elemzését az alábbiak szerint:

Nem állami jogérvényesítő fórum: mint ismeretes, a hatalommegosztás klasszikus rendszerében az igazságszolgáltatás az államhatalom egyik ágának tekinthető, és ebben a felfogásban természetes, hogy a bíráskodás az állami hatalmi rendszerbe illeszkedik. Ehhez képest a választottbíráskodás nem állami jogérvényesítő fórum. Más kérdés ugyanakkor – miként a későbbiekben kifejtésre kerül –, hogy az állam számos esetben eljárási segítséget is ad a választottbírásnak, illetőleg a választottbírási ítélet végrehajtása már állami közreműködéssel történik.

A választottbíráskodás a felek alávetésén, megegyezésén alapul: a választottbíráskodás mint alternatív vitarendezési mód azzal a sajátossággal is jár, hogy kizárólag a

felek választása esetében vehető igénybe, vagyis szükséges, hogy a felek között meg-
egyezés szülessen a választottbírói út kikötése vonatkozásában. Ennek praktikus
eszköze az úgynevezett választottbírói záradék (*arbitration clause*). A választottbíró-
skodás alternatív jellegével állt némiképpen ellentétben a KGST-országok között 1972.
május 26-án megkötött moszkvai egyezmény, mely meghatározott, a részes tagállamok
közötti jogvitákban kötelező jelleggel írta elő választottbírói eljárás alkalmazását.
A moszkvai egyezmény a KGST-tagországok szervezetei közötti áruszállítási stb. jog-
viták választottbírói úton történő elbírálásának jogi alapjait adta meg.⁷

A felek által jelölt választottbírák: a választottbírói eljárás további – igen lény-
eges – sajátossága, hogy az abban eljáró bírót (választottbírók) többé-kevésbé a felek
jelölik ki. Ezen kijelölés természetesen szabályozott rendszer alapján történik, vagyis a
választottbírók vagy az adott testület listáján szereplő bírák, vagy pedig a felek által *ad
hoc* kijelölt és elfogadott személyek. A választottbírák túlnyomó többsége jogász – igen
gyakran jelentős elméleti tudással rendelkező kutató, jogtudós –, de meghatározott
ügyekben, az ügyek jellegétől függően van mód és lehetőség egyéb szakemberek (pél-
dául mérnökök, gazdasági szakértők) bevonására is.

A választottbírói eljárás szabályozottsága: annak ellenére, hogy a választott-
bírói eljárás nem állami jogérvényesítés, értelemszerűen szabályozott módon kell
lezajlania. Ezen szabályok elsősorban az adott választottbírói eljárás szabályza-
tai, melyeknek háttérnormáját rendszerint a polgári peres eljárási szabályoknak kell
képezniük. Amennyiben nem úgynevezett intézményesített választottbírói eljárásról van
szó, abban az esetben az *ad hoc* testület esetében külön meg kell határozni azt is, hogy
milyen eljárási szabályok alapján jár el.

A fellebbezésre nyitva álló szűk lehetőség: a választottbírói eljárás sajátossága
– szemben az állami bíróságokkal –, hogy a fellebbezésre rendszerint csak igen szűk
körben lehet sort keríteni. Maga a választottbírói eljárás egyfokú, vagyis a szerveze-
ti rendszer önmagában sem ad lehetőséget a fellebbezésre. Ha anyagi jogi szempontból
nem is, de eljárásjogi szempontból bizonyos esetekben van lehetőség a jogorvoslatra.
Ezt nem is lehet feltétlenül *ex asse* fellebbezésnek tekinteni, hanem e jogorvoslat célja
rendszerint a választottbírói ítélet érvénytelenné nyilvánítása valamely, a jog ál-
tal taxatív meg határozott ok alapján. A választottbírói testület egyéb döntéseivel
szemben rendszerint nincsen helye a fellebbezésnek.

A választottbírói eljárás leírt fogalmi elemeit célszerű összevetnünk mindazok-
kal, melyeket a szakirodalom a választottbírói eljárás előnyeinek tekint. Gellért
György az alábbiak szerint határozza meg a választottbírói eljárás alapvető elő-
nyeit:

- (a) a feleknek a választottbírói eljárásba vetett nagyobb bizalma;
- (b) a választottbírói eljárás gyorsasága az állami jogérvényesítéshez képest;
- (c) a nyilvánosság kizárása;

(d) a formalizmus jelentős csökkenése;

(e) az egyezségi rendezés nagyobb aránya.⁸

A fogalmi elemek vizsgálata talán rámutathat arra, hogy a felek nagyobb bizalmát a választottbíráóság szakértelme, illetve maga a magánbíráskodási jelleg is megalapozhatja. A választottbíráósági eljárás gyorsasága egyértelmű összefüggésben áll a jogorvoslati lehetőségek szűk körre történő csökkentésével.

A nyilvánosság kizárása további olyan alapelv, amely ellentétes az állami bíráskodás fogalmával. Az állami igazságszolgáltatás esetében ugyanis alkotmányos garancia a nyilvánosság, hiszen ez biztosíthatja – többek között – a jogállami jogszolgáltatást. Ehhez képest a választottbíráósági eljárásnak igen lényeges sajátossága, hogy az bizalmasan, a nyilvánosság mellőzésével zajlik. Figyelemmel arra, hogy a választottbíráósági eljárás kereskedelmi ügyleteket érint, gazdasági ügyeket foglal magában, a feleknek alapvető érdeke fűződhet ahhoz, hogy az eljárás részét szükségképpen képező üzleti titkok ne kerüljenek, ne kerülhessenek a nyilvánosság alá.

A formalizmus jelentős csökkenése jórészt az eljárási szabályokból következik, és azt jelenti, hogy a szabályok a polgári peres eljáráshoz képest rendszerint lazább, könnyedebb, sokszor a felek igényeihez alkalmazkodó eljárást tesznek lehetővé. A választottbíráósági eljárás ettől függetlenül igazságszolgáltatásra irányuló eljárás marad, és az ítélet a felekre nézve ugyanúgy kötelező hatályú.

Az egyezségi rendezés nagyobb aránya gyakorlati megfigyelésen alapul, és azt jelenti, hogy bizonyos választottbíráósági eljárásokban lényegesen több esetben zárul a felek kompromisszumán alapuló egyezséggel az eljárás, mint a hagyományos bíráósági perek esetében.⁹

Tanulmányunk a kereskedelmi választottbíráskodás kérdésével foglalkozik. Ugyanakkor lényeges a választottbíráskodás alapvető kategóriáit is egymástól elkülönítenünk. A választottbíráskodás egyik hagyományos felosztási módja az *ad hoc*, illetve az állandó (intézményesített) választottbíráskodás. *Ad hoc* választottbíráskodásnak tekinthető, ha a felek jogvitájuk eldöntésére egy eseti választottbíráósági testületet hoznak létre, amely testület feladata arra korlátozódik, hogy egy adott ügyet eldöntsön. Kiemelést érdemel a korábbiakban már idézett Ujlaki László véleménye, aki szerint „a választottbíráóság történetileg és eszmeileg alap-megjelenési formája az egyetlen arbiterből álló, egy konkrétan felmerülő jogeset elbírálására vonatkozó ún. eseti választottbíráóság mint igazságszolgáltató fórum.”¹⁰

Ezzel szemben állandó (intézményesített) választottbíráskodásnak az a választottbíráskodási szervezet tekinthető, amely meghatározott székhellyel, rögzített – költségjegyzéket is magában foglaló – eljárási szabályzattal, választottbírói névjegyzékkel rendelkezik.¹¹ Ez a fajta magánjogi, szerződéses bíráskodás (Magyary Géza) önálló szervezetrendszerrel rendelkező, rendszerint a gazdasági-kereskedelmi kamarákhoz kapcsolódóan létező intézmény, melynek rendeltetése, hogy az ezen választottbíráósági

fórumot választó felek számára választottbírói jogszolgáltatást nyújtson. A nemzetközi kereskedelmi választottbíróóságok, illetőleg a hazai kereskedelmi választottbíróóságok állandó (intézményesített) választottbíróóságoknak tekinthetők. Kiemelést érdemel, hogy a választottbíróóság Ujlaki László által történetinek nevezett típusa mellett a kereskedelmi gyakorlatban – a szokás szerint alkalmazott választottbírói kikötések miatt – igen jelentősek a kereskedelmi kamarák mellett szervezett választottbíróóságok.¹²

Habár jelen munkánk tárgya a kereskedelmi választottbíráskodás, nem szabad elfeledkeznünk a nemzetközi közjogi választottbíráskodásról sem. A nemzetközi közjogi választottbíráskodás jórészt államok, illetve állami szervezetek közötti vitarendezési módot jelent, vagyis nélküli az úgynevezett kereskedelmi jelleget.¹³

A hatályos magyar szabályozás néhány lényeges eleme

A korai 20. századi magyar perjogban a választottbíróásra vonatkozó alapvető jogi szabályozást a polgári peres eljárást szabályozó törvény tartalmazta. Az 1911. évi I. törvénycikk, a Polgári perrendtartás XVII. címe foglalkozott a választottbíróással. Az 1911. évi Pp. 767. §-a a választottbírói szerződés kellékeit az alábbiak szerint határozta meg: „767. § A választottbírói szerződés csak úgy érvényes, ha írásba van foglalva, ha meghatározott vitás ügyre, vagy valamely jogviszonyból jövőre keletkező vitás ügyre vonatkozik és ha a felek a szerződés tárgyáról szabadon rendelkezhetnek.”¹⁴

A választottbíráskodásra vonatkozó alapvető szabályt jelenleg nem az eljárásjogi jogszabályban, hanem a magánjog legfontosabb anyagi jogi törvényében, a Polgári törvénykönyvben találjuk meg. A Polgári törvénykönyv 7. § (2) bekezdése értelmében: „7. § (2) Bírósági peres eljárás helyett a felek választottbírói eljárást köthetnek ki, ha legalább a felek egyike gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó személy, a jogvita e tevékenységével kapcsolatos, és a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek.”¹⁵

A Polgári törvénykönyv idézett rendelkezését az arbitrációt törvényi szinten szabályozó, a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény állapította meg.¹⁶ Vékás Lajos akadémikus megállapítása szerint azzal, hogy a választottbíráskodásról szóló törvény szövegének e módosítással a Polgári törvénykönyv szövege is megfelel, megteremtődött az anyagi jogi és eljárásjogi szabályok összhangja.¹⁷

Ebből következően a választottbíráskodást Magyarországon törvény szabályozza, ez a már említett 1994. évi LXXI. törvény (Vbt.). Ez a törvény a nemzetközi példákat felhasználva, az UNCITRAL *Model Law* figyelembevételével készült.¹⁸ A Vbt. a következő fejezetekre osztható fel:

1. *Általános rendelkezések*: a törvény hatályát szabályozó rendelkezéseken felül többek között itt olvashatunk szabályokat a választottbírói kikötésről, annak formájáról, továbbá a választottbírói eljárásával kapcsolatos kifogásról való lemondásról.

2. *A választottbíróság megalakítása:* a választottbírósági eljárásban különleges jelentősége van az eljáró választottbírósági testület megalakításának. Ebben az esetben nem a választottbírósági szervezet egészéről, hanem az adott ügyben konkrét módon eljáró tanácsról van szó. A feleknek ugyanis egyáltalán nem közömbös, hogy az adott tanácsban milyen választottbírák járnak el, ezért különleges jelentősége lehet az adott tanács felállításának.¹⁹

3. *A választottbíróság hatásköre:* a törvény ezen része a hatáskörrel kapcsolatos szabályokat tartalmazza. Külön kiemeljük, hogy a Vbt. 24. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a választottbíróság a hatásköréről maga dönt, azaz érvényre juttatja az úgynevezett *Kompetenz-Kompetenz* elvét. A *Kompetenz-Kompetenz* elv érdekessége, hogy amennyiben egy adott arbitrációs testületnek nincs is joghatósága egy adott ügyben, akkor is jogosult arra, hogy ezt egy jogi kötőerővel rendelkező ítéletben megállapíthassa.²⁰

4. *A választottbíróság eljárása:* a választottbíróság eljárási szabályai bizonyos formában természetesen emlékeztetnek a Polgári perrendtartás szabályaira, de igen jelentős mértékben hagynak szabályozási teret az egyes választottbíróságok eljárási szabályainak is, melyek változó részletességgel igyekeznek megszabni az eljárás menetét, lehetőséget biztosítva bizonyos esetekben a választottbírói mérlegelés elemének is. Ugyanakkor a választottbírósági eljárásnak bizonyos eljárásjogi minimumelemeknek meg kell felelnie. Ezen eljárásjogi minimumelemeket Szalay Ágnes a következőképpen foglalta össze: (a) A felek egyenlő elbánásban részesítése keretében annak biztosítása, hogy az ügyét valamennyi fél megfelelően előadhassa; (b) Jegyzőkönyvkészítés; (c) A felek megfelelő tájékoztatása és értesítése; (d) Az ítélet írásba foglalása és indokolása.²¹

5. *Határozathozatal és az eljárás megszűnése:* a választottbírósági eljárás főszabály szerint a felekre kötelező erejű bírói ítélettel zárul, de választottbírósági eljárás esetén igen jelentős számú ügy zárul le egyezséggel. Külön kiemelést érdemel a Vbt. 43. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése, mely az alábbiak szerint rendelkezik: „43. § (1) b) Ha a felek úgy állapodnak meg, egyik fél a másik félhez intézett egyidejű értesítéssel kérheti a választottbíróságot, hogy az ítélet meghatározott része vagy pontja tekintetében adjon értelmezést. (2) Ha a választottbíróság a kérelmet indokoltnak tartja, annak kézhezvételétől számított harminc napon belül a kijavítást elvégzi, illetve az értelmezést megadja. Az értelmezés az ítélet indokolásának részévé válik.”

Ennek megfelelően van rá lehetőség, hogy valamelyik fél – a felek megállapodása alapján – kérje a választottbíróságtól az ítélet értelmezését. Ennek jelentősége álláspontról álláspontra különösen bonyolult, összetett, olykor igen nagy pertárgyértékű ügyekben lehet, amelyekben – például a választottbírósági ítélet végrehajtása vagy állami bíróság előtt történő érvényesítése során – kiemelten fontos érdek fűződhet a választottbírósági ítéletnek a későbbiekben történő érvénytelenítéséhez.

6. *Nemzetközi választottbírói eljárás:* a Vbt. röviden igyekszik rendelkezni a nemzetközi választottbírói eljárás kérdéséről is, az eljárást a következők szerint határozza meg: „47. § (1) A választottbíráskodás nemzetközi, ha

- a) a választottbírói szerződést kötő felek székhelye, ennek hiányában telephelye a szerződés megkötésének időpontjában különböző államokban van, vagy
- b) a következő helyek egyike azon az államon kívül van, amelyben a felek székhelye (telephelye) van:
 - ba) a választottbíráskodásnak a választottbírói szerződésben meghatározott helye;
 - bb) az a hely, ahol a felek jogviszonyából eredő kötelezettségek lényegi részét teljesíteni kell, vagy amelyhez a jogvita tárgya a legszorosabban kapcsolódik.”

A leírt szabályozás értelmében a választottbíráskodás nemzetközi jellegét meghatározza egyfelől a felek székhelye, másfelől a választottbírói szerződésben meghatározott helye a választottbíráskodásnak, illetőleg az a hely, ahol a felek jogviszonyából eredő kötelezettségek lényegi részét teljesíteni kell, azaz az úgynevezett specifikus szolgáltatás teljesítésére irányadó hely. (E szabályozás alapvető jelentőségű a kollíziós jogban.)²²

A külföldi választottbírói határozatok elismerésével és végrehajtásával az 1958. június 10-én, New Yorkban kelt egyezmény (úgynevezett New York-i egyezmény) foglalkozik. Ezen egyezményt a magyar jogba az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet iktatta be. Az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet végrehajtási rendelete a 12/1962. (X. 31.) IM rendelet, mely a külföldi választottbírói határozat fogalmát az alábbiak szerint definiálja: „1. § A külföldi választottbírói határozatok elismerése és végrehajtása tárgyában New-Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) alapján kell végrehajtani azt a választottbírói határozatot, amelyet

- a) nem a Magyar Népköztársaság területén hoztak,
- b) a Magyar Népköztársaság területén hoztak ugyan, a választottbírói székhelye azonban külföldön van, és a választottbírói tagjainak többsége, illetve az egyedül eljáró választottbíró nem magyar állampolgár.”

E két meghatározás összevetéséből látható, hogy a definíciók nem teljesen fedik egymást, mivel az utóbb idézett jogszabály olyan választottbírói határozatot is külföldinek tekint, melyet a Magyar (Nép)köztársaság területén hoztak, de a választottbírói székhelye külföldön van, és a választottbírói tagjainak többsége – illetve egyesbíró esetén az eljáró választottbíró – nem magyar állampolgár. E jogszabályhely szerint, ha két magyar székhelyű társaság külföldi székhelyű választottbírói joghatóságát köti ki, de a többségében nem magyar állampolgárokból álló választottbírák Magyarországon hozzák meg az ítéletet, akkor az külföldi határozatnak minősül. Erre egyébként adhat felhatalmazást a választottbírói záradék, kikötve például a Londoni Kereske-

delmi Kamara mellett működő választottbíróság joghatóságát, azzal azonban, hogy a felek magát az eljárást egyéb helyen is lefolytathatják. Így kerülhet sor az e példában idézett esetre.

Ez az esetkör azonban nem felel meg teljes mértékben a Vbt. 47. § (1) bekezdés *ba*) pontjának, mivel abban az esetben akkor lehet nemzetközi választottbíráskodásról beszélni, ha a választottbíráskodásnak a választottbírósági szerződésben meghatározott helye a felek székhelyétől eltérő államban van. A választottbíráskodás helyének ugyanakkor – példánkból kiindulva – nem kell szükségszerűen egybeesnie a választottbíróság székhelyével. Így e példa alapján előállhat azon helyzet, hogy a 12/1962. (X. 31.) IM rendelet fenti szakasza értelmében külföldi választottbírósági határozatról beszélhetünk, melyet a New York-i egyezmény alapján kell végrehajtani, ugyanakkor az eljárás nem tekinthető nemzetközi választottbírósági eljárásnak a Vbt. 47. §-a alapján. Habár nem lehet feltétlenül egyenlőségjelet tenni a nemzetközi választottbírósági eljárás és a külföldi választottbírósági határozat között, lényeges lenne a két jogi fogalom meghatározását egymással összhangba hozni az egységes és következetes joggyakorlat fejlesztése céljából.

7. *A bíróság eljárása:* a rendes állami bíróságnak több helyen is szerepet kell kapnia a választottbírósági eljárásban. Idetartozik például a bizonyítási eljáráshoz nyújtott eljárási segítség, illetve a gyakorlatban gyakran alkalmazás az ítélet elismeréséhez, végrehajtásához, illetve érvénytelenné nyilvánításához vezető eljárások lefolytatása, melyet a későbbiekben részletezünk.

8. *Vegyes és záró rendelkezések:* a Vbt. vegyes és záró rendelkezéseiben a módosuló jogszabályok felsorolását, valamint a hatálybalépés szabályozását találjuk. Nagyon lényeges utalnunk a Vbt. 61. §-ra, mely a szabályozás jellegét az alábbiak szerint határozza meg: „61. § E törvény rendelkezéseitől a felek akkor térhetnek el, ha azt e törvény lehetővé teszi.” Ezekből látható, hogy a szabályozás kógens jellegű, vagyis eltérésre csak a törvény kifejezett felhívása alapján van lehetőség.

A Vbt. teljes körű szabályozást kíván adni a választottbíráskodás kérdésével kapcsolatosan, hiszen a választottbíróság megalakításától kezdődően egészen az állami bíróságok szerepvállalásáig tartalmaz szabályokat.

Az állami bíróság részvételéről a választottbírósági eljárásban a hazai szabályozás alapján

Az állami bíróság a választottbírósági eljárásban alapvetően kiegészítő szerepkörben törvényi felhatalmazás alapján vehet részt. Érvényes választottbírósági kikötés esetében nem járhat el a perben az állami bíróság mint ítélkező fórum. Ezért amennyiben a választottbírósági eljárásra tartozó ügyben rendes bíróság előtt indítanak keresetet, a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítania, illetve a pert meg kell szüntetnie.²³

A választottbírósnak – a már említésre került, *Kompetenz-Kompetenz* elv alapján – joga van saját hatásköréről dönteni. E döntés számos esetben a választottbírósnak szerződés (klauzula) érvényességének kérdéskörében merül fel. E tárgykörben való döntésről kapott értesítés kézhezvételétől számítva bármelyik fél kérheti, hogy az illetékes megyei bíróság határozzon a választottbíró hatásköréről. Amennyiben valamely választottbíró ellen kizárási eljárást kezdeményeznek, és ezen indítvány eredményre nem vezet, ebben az esetben is adott a bírósági út igénybevétele harmincnapos határidő alatt. A bíróság döntéséig a választottbíró tevékenységét folytathatja – ideértve a kizárással érintett bírót is –, sőt határozathozatalra is van lehetőség. Itt kell említést tennünk a BH 2001. 79. sz. alatt közzétett eseti határozatról, mely kimondja, hogy választottbíró kizárással és a választottbíró hatáskörével kapcsolatos kifogás tárgyában indult ügyben az illetékes megyei bíróság nem peres eljárásban, ülnökök közreműködése nélkül jár el. A bíróság határozata ellen sem fellebbezésnek, sem felülvizsgálatnak nincs helye.

Az állami bíróság részvétele a választottbíró eljárási eljárásban tipikusan a bíróság által nyújtott jogsegély formájában valósul meg. A jogsegély ezen értelmezésénél is beszélhetünk eljárási, illetve végrehajtási jogsegélyről. Az eljárási jogsegély egyfelől a biztosítási intézkedés elrendelése esetén, másfelől pedig a bizonyítási eljárásban nyújtott közreműködés tekintetében ragadható meg. Ebben az esetben az állami bíróságnak egyrészt a polgári peres eljárásra, másrészt a végrehajtási eljárásra vonatkozó szabályok szerint kell eljárnia.

Az állami bíróságnak továbbá igen jelentős szerep juthat a választottbíró ítéletének érvénytelenítése esetében. A választottbíró eljárási eljárásnak alapelve az, hogy fellebbezésre nincsen lehetőség. A szűk körre szabott jogorvoslattal az állami bíróság előtt lehet élni, ezen lehetőségeket a jog rendszerint taxatív határozza meg. A magyar Vbt. – hatvannapos határidőt biztosítva – az alábbi esetekben teszi lehetővé a választottbíró ítélet érvénytelenítésének kezdeményezését:²⁴

a) *A választottbíró szerződést megkötő félnek nem volt jogképessége vagy cselekvőképessége:* ebben az esetben olyan alapvető eljárási akadály merül fel, melynek esetében nincsen lehetőség arra, hogy a választottbíró ítélet elismerésre, illetve végrehajtásra kerüljön;

b) *A választottbíró szerződés annak a jognak szabályai szerint, amelynek alávetették, ilyen kikötés hiányában a magyar jog szerint érvénytelen:* amennyiben megállapítást nyer, hogy az a szerződés, amely alapján lehetséges lenne választottbíró eljárást lefolytatni, érvénytelen, értelemszerűen nincsen lehetőség arra, hogy a választottbíró ítélet elismerésre, illetve végrehajtásra kerülhessen.

c) *A választottbíró kijelöléséről, illetve a választottbíró eljárásáról nem volt szabályosan értesítve, vagy egyébként nem volt képes az ügyét előterjeszteni:* ezen érvénytelenítési ok lényege, hogy megakadályozzák, hogy valaki egy olyan választottbíró ítélet alapján kerüljön marasztalásra, mely ítéletet megelőző eljárásról korábban nem is nyert értesítést.

d) Az ítéletet olyan jogvitás ügyben hozták, amelyre a választottbíróvási kikötés nem vonatkozik, illetve amelyre a választottbíróvási szerződés rendelkezései nem terjednek ki; ha a határozat a választottbíróvási szerződés keretein kívül eső ügyre is tartalmaz rendelkezést, de a választottbíráskodásra tartozó kérdésekre vonatkozó döntések elválaszthatók azoktól, amelyekre a választottbíráskodás nem volt kikötve, az érvénytelenítést csak ez utóbbi rendelkezések vonatkozásában lehet kérni: ezen érvénytelenítési ok lényege az, hogy a választottbíróvási eljárás minden esetben csak kifejezetten olyan ügyre vonatkozhat, melyben a választottbíróvási eljárás lehetőségét kikötötték.

e) A választottbíróvási összetétele vagy eljárása nem felelt meg a felek megállapodásának – kivéve, ha a megállapodás ellentétes e törvény kötelezően alkalmazandó szabályával –, vagy ilyen megállapodás hiányában nem felelt meg e törvény rendelkezéseinek: ebben az esetben az érvénytelenségi ok abból fakad, hogy jogellenes volt a választottbíróvási testület összetétele, vagy maga a választottbíróvási eljárás volt jogsértő.

f) A vita tárgya a magyar jog szerint választottbíróvási útra nem tartozik: nincsen lehetőség arra, hogy olyan ügyben, melyben a magyar jog szerint kizárt a választottbíróvási joghatósága, a választottbíróvási ítéletet elismerjék és végrehajtsák.

g) Az ítélet a magyar közrendbe ütközik: a jogirodalom és a joggyakorlat által meghatározott és kimunkált közrend fogalmának megsértése a választottbíróvási ítélet érvénytelenítéséhez vezet, e kérdést azonban részletesebben kell megvizsgálni.

A közrend igen nehezen meghatározható fogalom, melyet az is mutat, hogy a közrend a nemzetközi választottbíráskodási eljárásban háromféleképpen jelenhet meg, úgy, mint (a) a közrend hagyományos kollíziós jogi funkciójában, (b) mint a választottbíróvási ítélet érvénytelenítésének alapjául szolgáló ok, illetve (c) mint olyan eszköz, amely megakadályozza a külföldi választottbíróvási ítélet végrehajtását.²⁵ A nemzetközi magánjogi szakirodalom szerint a közrendbe ütközés akkor merülhet fel, ha a nemzetközi magánjogi (kollíziós jogi) szabályok alapján ugyan lehetne alkalmazni egy külföldi jogszabályt (vagy annak meghatározott rendelkezését), de az adott egyedi esetre vonatkozó hatását tekintve a külföldi jogszabály ellentétbe kerülne a külföldi jog alkalmazását lehetővé tevő belföldi jog alapvető intézményeivel.²⁶

A Vbt. nem határozza meg a közrend fogalmát, annak ellenére, hogy arra a nemzetközi szakirodalom már hosszú ideje több álláspontot dolgozott ki (*public policy, ordre public, Vorbehaltsklausel*).²⁷ A jelenlegi magyar joggyakorlatban BH 1997. 489. sz. alatt közzétett határozat tartalmaz a közrend fogalmával kapcsolatban lényeges elemeket. A határozatból a következők szerint idézünk: „A közrend sérelme ugyanis csak akkor valósul meg, ha az ítélet az alkotmányban meghatározott garanciális szabályba ütközik, vagy az az alkotmányos alapjogok és kötelezettségek sérelmét jelenti. [...] Másrészt a közrend fogalma nem szűkíthető le az alkotmányban meghatározott garanciális szabályokra, illetve az alkotmányos alapjogokra, hanem feltétlen érvényesülést kívánó törvényekben kerül

megfogalmazásra, amelyek szükségképpen az életviszonyok egy meghatározott, konkrét köreire vonatkoznak. A társadalom életét szabályozó alapvető fontosságú, ezért feltétlen érvényesülést kívánó törvény a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. tv. és a választottbírósági ítélet ennek rendelkezéseibe ütközik. A Vb. tv. nem határozza meg a közrend fogalmát, és jelenleg a tételes jogi szabályozás sem ad fogalommeghatározást. A magyar jogirodalomban elfogadott meghatározás szerint a közrend tartalma nemcsak az alkotmányban lefektetett elveket és a feltétlen alkalmazást kívánó törvényeink célját védi, hanem politikai célkitűzéseinket, erkölcsi eszméinket is (lásd dr. Réczei László: Nemzetközi magánjog. Tankönyvkiadó, Budapest, 1961. 89. oldal). A közrend lényege, hogy a fogalma alá vonható intézményeket és elveket a jog feltétlenül meg kívánja védeni, érvényre akarja juttatni. A közrend egyébként tartalmában változó kategória; időben és térben egyaránt mindig az adott gazdasági-társadalmi berendezkedés és a politikai-erkölcsi felfogás függvényeként értelmezhető (dr. Mádl Ferenc–dr. Vékás Lajos: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, Universitas, Budapest, 1992. 131–132. oldal). [...] Nincs azonban egyértelműen kialakult jogirodalmi álláspont arra vonatkozóan, hogy melyek egy jogi norma feltétlen alkalmazást kívánó – imperatív jellegű – kritériumai, vagyis hogy mely jogszabályokat kell feltétlen alkalmazást kívánó természetűeknek tekinteni. A legelfogadhatóbb álláspont szerint azok a jogszabályok imperatív jellegűek, amelyek közvetlenül szolgálják és védik a gazdasági-társadalmi rendnek – többségükben az alkotmányban is kifejezett – alapjait. Kétség esetén az illető jogszabály céljából kell kiindulni (dr. Mádl–dr. Vékás, idézett mű, 133. oldal). A közrend lényegéről, tartalmáról kialakult, fent ismertetett jogirodalmi álláspontot elfogadva a Legfelsőbb Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a közrend fogalma nem szűkíthető le az alkotmányban meghatározott garanciális szabályok vagy alkotmányos alapjogok és kötelezettségek sérelmére.”

Úgy véljük, az idézett meghatározás is igen jól mutatja, hogy a közrend meghatározása összetett feladat, és esetenként változhat a közrend sérelmének megítélése. Vélhetőleg ezen is alapulhat a kereskedelmi választottbírászkodást feldolgozó magyar tankönyv azon megállapítása, mely szerint a Vbt. megszületése óta a közrendre történő hivatkozással lefolytatott érvénytelenítési eljárások jórészt sikertelenek voltak.²⁸ Álláspontunk szerint a joggyakorlat további feladata – az esetjog és az elméleti irodalom felhasználásával – azon zsinórmérce pontos kidolgozása és következetes alkalmazása, mely alapján lehetőség kínálkozik a választottbírósági ítélet eredményes érvénytelenítésére a közrendbe ütközés jogcímén.

Értelemszerűen az állami bíróság eljárására a választottbírósági ítélet végrehajtása során is sor kerülhet, hiszen a választottbíróságnak – természetéből adódóan – nincsen lehetősége saját ítélete végrehajtására. A hazai választottbírósági ítélet végrehajtására jórészt a polgári peres eljárásban született ítéletre irányadó végrehajtási szabályokat kell alkalmazni, azzal hogy a bíróság megtagadja a választottbírósági ítélet végrehaj-

tását, ha úgy ítéli meg, hogy a vita tárgya a magyar jog szerint választottbíróági útra nem tartozik, vagy az ítélet a magyar közrendbe ütközik.

Ami a külföldi választottbíróági ítéleteket illeti, itt kell ismételt említést tennünk a választottbíróági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt egyezményről (New York-i egyezmény), melyet Magyarországon az 1962. évi 25. számú törvényerejű rendelet hirdetett ki.²⁹ Ezen egyezmény nyújt tehát lehetőséget arra, hogy külföldi választottbíróági határozatot Magyarországon elismerjék és végrehajtsák. (A külföldi választottbíróági határozat fogalmát a 12/1962. (X. 31.) IM rendelet 1. §-a határozza meg.) A külföldi választottbíróági határozat elismerése és végrehajtása azon fél kérelmére, mellyel szemben azt érvényesíteni kívánják, voltaképpen olyan okok fennállása alapján tagadható meg, melyek alapján a Vbt. szerint a választottbíróági ítélet érvénytelenítésének van helye.

A New York-i egyezmény részletesen szabályozza, hogy az elismerést és végrehajtást kérő félnek ezen kérelméhez milyen iratokat kell az eljáró állami bíróság elé csatolnia.³⁰ A magyar joggyakorlatból ebben a vonatkozásban említést érdemel a Legfelsőbb Bíróság BH 1999. 270. sz. határozata. Eszerint külföldi választottbíróóság határozata alapján kért végrehajtási eljárásban a végrehajtási kérelemhez csatolni kell a választottbíróági kikötést tartalmazó eredeti megállapodást vagy annak megfelelően hitelesített másolatát, illetőleg az arra vonatkozó bizonyítékot, hogy a határozat által kötelezett adósnak a tárgyalásra szóló idézést legalább egy ízben „megfelelő módon” kézbesítették. A becsatoltatás elmulasztása lényeges eljárási szabálysértés. Ebben az ügyben a Cluj Mezőgazdasági Ipari és Kereskedelmi Kamara melletti Kereskedelmi Döntőbizottság által meghozott határozat elismerése és végrehajtása volt az ügy tárgya. A bíróság hivatkozott a Magyar Népköztársaság és a Román Népköztársaság között a polgári, családügyi és bűnügyi jogsegély tárgyában Bukarestben 1958. október 7. napján aláírt szerződés kihirdetéséről szóló 1959. évi 19. törvényerejű rendeletre is indokolásában, mely törvényerejű rendelet írja elő – többek között – azt is, hogy igazolni kell, hogy az idézés megfelelő módon kézbesítésre került.

Röviden említést érdemel, hogy a New York-i egyezmény alapján történő elismerés és végrehajtás két szakaszra tagolható, hiszen a végrehajtásra (vagyis a végrehajtási tanúsítvány kiállítására) azt követően kerülhet sor, hogy a külföldi választottbíróági határozatot elismerték. A végrehajtási tanúsítvány azt tanúsítja, hogy a határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság, illetve választottbíróóság határozatával azonos módon hajtható végre.³¹

A New York-i egyezmény – mely a nemzetközi választottbíráskodási jogegységesítési folyamat szép eredményének tekinthető – megfelelő garanciát nyújthat arra, hogy a részes államokban az olykor jelentős pertárgyértékű ügyekben meghozott külföldi választottbíróági ítéletek azonos standardok alapján ismerjék el, illetve hajtsák végre.

A nemzetközi kereskedelmi forgalom alapvető vitarendező fórumainak tekinthetők a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodások.³² Ugyanakkor a hazai választottbíráskodás jelentősége is egyre növekszik, és ma már több hazai állandó választottbíráskodásról beszélhetünk. A teljesség igénye nélkül említést érdemel a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett választottbíráskodás, a Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíráskodás, a Hírközlési Állandó Választottbíráskodás, a Budapesti Ügyvédi Kamara mellett szervezett választottbíráskodás. Külön kiemelendő – mint viszonylag új intézmény – a Sport Állandó Választottbíráskodás, melyet a sportról szóló 2004. évi I. törvény hozott létre.³³ Öröndetes tény, hogy a gazdasági-kereskedelmi élet szereplői ma már egyre több esetben jelölnék ki választottbíráskodási fórumot jogvitáik elbírálása céljából.³⁴

Jegyzetek

- 1 Lásd ezzel kapcsolatban: Zoltán Ö.: A nemzetközi választottbíráskodás egyes kérdéseiről. *Jogtudományi Közlöny*, 1986. 51. 467.
- 2 Az *arbitror* szó az *arbitror* igéből származik, mely többek között 'gondolkodik', 'dönt', 'bíráskodik' jelentéssel bír.
- 3 Földi A.–Hamza G.: *A római jog története és intézményei*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2005⁹⁰. 161.
- 4 Földi–Hamza: i. m. 542–544.
- 5 Ujlaki L.: A választottbíráskodási szerződés jogági elhelyezettsége és tipológiája. *Jogtudományi Közlöny*, 1991. 46. 217.
- 6 Lásd ezzel kapcsolatban: Sándor I.: *A társasági jog története Nyugat-Európában*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 2005. 53.
- 7 Szász Iván a kötelezően igénybe veendő választottbíráskodással kapcsolatban az alábbiakat állapítja meg: „Az ÁSZF-ben tehát különleges választottbíráskodási rendelkezés van. Míg a választottbíráskodást általában az jellemzi, hogy az a felek akaratából helyettesíti a rendes bíróságot, és a felek határozzák meg azt is, hogy melyik választottbíráskodáshoz fordulnak, addig az ÁSZF-ben a választottbíráskodás illetékessége nem a felek akaratán, hanem a jogszabályon nyugszik, és egyben meghatározott az igénybe vehető választottbíráskodások köre is.” Lásd: Szász I.: *A KGST Általános Szállítási Feltételek. Egységes törvény a nemzetközi kereskedelemre*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1974. 308–310.
- 8 Lásd Gellért Gy.: Új törvény a választottbíráskodásról. *Magyar Jog*, 1995. 45. 451–452.
- 9 Ehhez lásd különösen: Horváth É.: A választottbíráskodásról szóló törvény gyakorlati alkalmazása. *Jogtudományi Közlöny*, 1999. 54. 335–340.
- 10 Lásd Ujlaki L.: Az állandó választottbíráskodás rendhagyó jegyei. *Jogtudományi Közlöny*, 1997. 52. 79.
- 11 Az intézményesített választottbíráskodás egyes kategóriáival kapcsolatban lásd különösen: A. Redfern–M. Hunter: *International Commercial Arbitration*. 1991². 159.
- 12 Mindehhez lásd különösen: Mádl F.–Vékás L.: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1992³. 542–543.
- 13 Ehhez lásd különösen: Lamm V.: *Az államok közötti viták bírói rendezésének története*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.
- 14 A régebbi magyar szabályozással kapcsolatos teljes körű kommentárt lásd: Ujlaki G.: *A választottbíráskodás kézikönyve*. Budapest, 1943.
- 15 Kiemelést érdemel, hogy az új Polgári törvénykönyv tervezetének bevezető rendelkezései ilyen rendelkezést nem tartalmaznak. A tervezet 1:7. §-a szerint: „A törvényben biztosított jogok érvényesítése – ha törvény eltérően nem rendelkezik – bírósági útra tartozik.” A javaslat szerint nem szükséges, hogy a Polgári törvénykönyv tartalmazza a választottbíráskodási eljárás alternatív alkalmazására utaló szabályt. Ehhez lásd:

http://irm.gov.hu/download/elso_konyv_-_bevezeto_rendelkezesek.pdf/elso_konyv_-_bevezeto_rendelkezesek.pdf.

- 16 Lásd A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény 65. §-a.
- 17 Lásd *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*. (szerk.: Gellért Gy.). Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995. 54.
- 18 A Vbt.-re vonatkozó igen terjedelmes szakirodalomból a következő áttekintő jellegű cikkre kívánunk utalni: Horváth É.: Eljárási kérdések szabályozása a választottbíráskodásról szóló törvényben. *Jogtudományi Közöny*, 1995. 50. 221–227.
- 19 Az eljáró választottbírási testület felállítására, illetve a tanácsból való kizárára (*challenge*) sokfajta szabály került megállapításra az egyes – hazai és külföldi – választottbírási eljárási szabályzatokban. E kérdéskörrel későbbi kutatásaimban részletesen kívánok foglalkozni.
- 20 Lásd Ujlaki L.: A választottbírási hatáskör szabályozásának illeszkedési pontjai a különböző jogforrásokban. *Magyar Jog*, 1997. 47. 151–153.; Bauer M.: Van-e helye áttételnek a választottbíráshoz? *Magyar Jog*, 1997. 47. 593–594.
- 21 Lásd Szalay Á.: A választottbírási eljárásra és döntésre irányadó jogi szabályozás. *Jogtudományi Közöny*, 2000. 55. 134–135.
- 22 Ehhez lásd különösen: Burián L.–Kecskés L.–Vörös I.: *Magyar nemzetközi kollíziós magánjog*. Logod Bt., Budapest, 1997.
- 23 A kérdéssel kapcsolatosan lásd: Bauer M.: Van-e helye áttételnek a választottbíráshoz? *Magyar Jog*, 1997. 47. 593–594.
- 24 Lásd Vbt. 54–56. §.
- 25 Lásd Burián L.: Gondolatok a közrend szerepéről. In: *Magister artis boni et aequi. Studia in honorem Németh János*. (szerk.: Kiss D. és Varga I.) ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2003. 117.
- 26 Lásd Burián L.–Kecskés L.–Vörös I.: *Magyar nemzetközi kollíziós magánjog*. Logod Bt., Budapest, 1997. 142.
- 27 A közrendre vonatkozó elméleteket igen jól foglalja össze: Burián: i. m. 100–114.
- 28 Lásd Horváth É.–Kálmán Gy.: *Nemzetközi eljárások joga. A kereskedelmi választottbíráskodás*. Szent István Társulat, Budapest, 2003. 125.
- 29 A külföldi határozatok végrehajtásának nemzetközi magánjogi szabályaival kapcsolatban lásd különösen: Burián–Kecskés–Vörös: i. m. 296–300.
- 30 A New York-i egyezmény IV. cikkének 1. pontja szerint a határozat megfelelően hitelesített eredeti példányát vagy annak hiteles másolatát, valamint a választottbírási eljárásra vonatkozó megállapodás eredeti példányát vagy annak hiteles másolatát kell csatolni.
- 31 Lásd Horváth É.–Kálmán Gy.: i. m. 128.
- 32 Ismert nemzetközi választottbírási fórumként hangsúlyozottan példaszerűen a párizsi székhelyű *International Chamber of Commerce*-re (ICC), illetve a londoni székhelyű *London Court of International Arbitration*-ra (LCIA) kívánunk utalni.
- 33 A Sport Állandó Választottbírással kapcsolatban a sportról szóló 2004. évi I. törvény az alábbiak szerint rendelkezik: 47. § (1) A Sport Állandó Választottbíráshoz az e törvényben megállapított eltérésekkel a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény rendelkezései szerint jár el – a felek kölcsönös alávetési nyilatkozata alapján egyezség létrehozására törekedve – az alábbi sporttal kapcsolatos ügyekben:
a) a sportszövetségek és tagjaik, illetve a tagok egymás közötti – a sportszövetségekhez kötődő tevékenységük körében keletkezett – sporttal kapcsolatos jogvitákban,
b) a sportszövetségek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban,
c) a sportszervezetek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban.
 Ezzel kapcsolatban lásd Sárközy T.: *Sportjog. A 2004-es sporttörvény magyarázata*. HVG-Orac Kiadó, Budapest, 2004.
- 34 Itt teszünk említést a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Állandó Választottbírási Eljárási Szabályzata által ajánlott mintaklauzuláról: „Bármely vita eldöntésére, amely a jelen szerződésből vagy azzal összefüggésben, annak megszegésével, megszűnésével, érvényességével vagy értelmezésével kapcsolatban keletkezik, a felek alávetik magukat az Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szerve-

zett Állandó Választottbíróság, Budapest kizárólagos döntésének azzal, hogy a Választottbíróság a saját Eljárási szabályzata szerint jár el." A klauzula, illetve az Eljárási szabályzat magyar és angol nyelven a <http://www.mkik.hu/index.php?id=51> weboldalon érhető el.

Summary

ÁDÁM BOÓC SOME QUESTIONS OF COMMERCIAL ARBITRATION

This study deals with some relevant questions of commercial arbitration. The author tries to define the notion of arbitration, by distinguishing several forms and types of it. The author also pays attention to the origin of the word arbitration. The origin of this word can be found in Latin, as the antecedents of arbitration can be led back to Roman Law, as well. The author drafts the important points of the effective Hungarian regulation, taking into consideration the historical traditions and the international examples, as well.

We can read a summary on the regulations of Act No. LXXI of 1994 on Arbitration. This is the valid act on arbitration in Hungary, which aims to create the legal framework for the operation of the Hungarian arbitration courts. This act can be divided into several chapters as follows: General Regulations, The formation of the arbitral tribunal, The competence of the arbitral tribunal, the Procedure of the arbitral tribunal, Reaching a resolution and finishing the procedure, International arbitration process, The procedure of the court, Closing regulations. The study points out the notion of international arbitration and the notion of foreign arbitral award in Hungarian law by comparing the relevant Hungarian legal rules.

As it is clearly known, the arbitration should be clearly separated from ordinary judicial process. The author however highlights the role of ordinary court in arbitration process, especially by analyzing the possibilities of nullification of arbitral awards. The author also discusses the notion of public policy (*ordre public*), which seems to be a typical reason in the litigations, aiming to the nullification of the arbitral awards. The ordinary court also has significant roles in the enforcement of the arbitral awards. The author shortly describes the relevant Hungarian legal rules and pays attention to the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, which was done at New York on 10 June, 1958. The New York Convention entered into force on 7 June, 1959 and guarantees a uniform recognition and enforcement of foreign arbitral awards in the member states. The author accents the importance of the legal practice on this field of law, by providing short description of some relevant leading cases in Hungarian law. At the end of the study one can read a non-exhaustive enumeration of the Hungarian courts of arbitration.